

Referat af møde med eksterne eksperter om evaluering af Religionsstudier ved SDU

24. oktober 2019

Dato: 3. maj 2019 kl. 10-14**Lokale:** Romeo, Odense**Deltagere:**

Eksperter: Professor Bengt-Ove Andreassen, Norges Arktiske Universitet, Tromsø
Fagkonsulent Christian Vollmond, Undervisningsministeriet
Gitte Skov Andersen, Formand for Aftagerpanelet, Redaktør ved Gyldendal
Jens Hestbech, medlem af censorkorpset

Studerende: Lise Ribergaard, 4. semester på Bacheloruddannelsen

Videnskabeligt personale, SDU: Tim Jensen og Laura Feldt

Mødeleder: Lars Grassmé Binderup, Prodekan for undervisning, Humaniora

Referent: Tine Jambang

Journalnr.
Initialer**Velkomst ved Prodekanen**

Lars Binderup bød velkommen og oplyste herefter, at møder med eksterne eksperter skal afholdes hvert 6. år og er lovpligtige i forbindelse med institutionsakkreditering. SDU har nu ansvaret for sit eget kvalitetsarbejde, og formålet med disse møder er at få et eksternt blik og nye perspektiver på uddannelserne, på aftagerne og på de studerende. Der ønskes en drøftelse af uddannelsernes kvalitet og faglighed og en vurdering af uddannelsernes relevans i forhold til arbejdsmarkedet. Lars Binderup understregede, at mødet skulle betragtes som et forum, hvor man frit kunne drøfte problemer og vigtigheden af, at de eksterne eksperter kommer til orde. Han bemærkede desuden, at kvalitetssystemet fokuserer på tal, og at han ønskede at bekæmpe det taltyranni, som ministeriet pålægger os i forhold til dimensionering på baggrund af ledighedstal, frafald m.m. Han gav udtryk for det gavnlige ved disse møder for Fakultetet, fordi det ad den vej kunne få ny indsigt og nye perspektiver på uddannelserne. Der vil blive udarbejdet et notat med eksperternes anbefalinger, som vil blive cirkuleret og derefter behandlet i studienævnet med opfølgning i Uddannelsesrådet.

Kort præsentation ved Studieleder

Tim Jensen indledte med at takke eksperterne for deres accept af invitationen til at deltage og bemærkede, at han ganske vist havde venskabelige relationer til mange af dem, men at de ikke desto mindre var udvalgt på baggrund af deres faglige kvalifikationer, og han udtrykte tillid til, at deres tilgang til opgaven ville være kritisk, analytisk og konstruktiv.

Dernæst bad Tim Jensen eksperterne komme med en kort præsentation, da ikke alle kendte hinanden. Tim Jensen gav herefter udtryk for, at også han var skeptisk over for den del af universitetets kvalitetspolitik, som primært eller udelukkende bygger på tal. Tal, som ifølge Tim Jensen ofte ikke er brugbare, da der f.eks. ofte ligger en forsinkelse i opgørelser/statistikker, som derfor kan være misvisende hvad gælder den aktuelle situation og de tiltag, der faktisk allerede er foretaget for at afhjælpe problem. Han tilføjede, at bemærkninger i SWOT-analysen var godkendt af studienævnet, og at han i øvrigt var overbevist om, at eksperterne selv vidste, hvor de skulle kigge.

Derefter foreslog Tim Jensen en ændring af mødets form, da han mente, at det kunne være gavnligt, at de eksterne eksperter fik tid uden studieleders tilstedeværelse til en forventningsafstemning og til at enes om, hvilke områder, som de især ville fokusere på, og som således kunne blive retningsgivende for resten af mødet.

Tim Jensen omtalte sluttelig den store mængde materiale, men understregede, at der ikke var forventning til, at man havde gennemgået alt, men valgt områder ud, som man ønskede diskuteret.

Diskussion af de fokusområder, som udvalgte af de eksterne eksperter

Lars Binderup indledte, efter at Tim Jensen og Laura Feldt igen havde sluttet sig til mødet (som Binderup havde været med til hele tiden), med at takke for den gode diskussion i forbindelse med afklaring af fokusområder, og han præsenterede herefter de områder, de eksterne eksperter ønskede at få drøftet. De nævnte områder udgør samtidig de områder, som de eksterne eksperter **anbefaler**, at studienævn og fakultetet drøfter og overvejer i fremtiden:

- **Rekruttering: Skarpere profilering udadtil af styrker**
- **Arbejdsformer: Feedback/peer feedback/gruppearbejde/projektorientering**
- **Beskæftigelse: Nye arbejdsmarkeder? Nu hvor Religion i gymnasiet er ramt af besparelser**
- **Relevans: Gøre mere for at sikre sig relevansen for arbejdsmarkedet og det omgivende samfund**
- **Metodekompetencer i uddannelsen – overførbare kompetencer**
- **Mere praksis/feltarbejde**
- **Center for Oprindelige Folks Religion**
- **Frafald**

- **Propædeutik er for smal – fjernundervisning – Tilvalgsudbuddet**

Da mødet var tæt på afslutning, kom endnu et punkt til.

- **Generationsskifte: a) Tim Jensen afgang: Religionsdidaktik og studielederposten, og b) Mikael Aktors afgang: asiatiske religioner**

Diskussion af Rekruttering: Skarpere profilering udadtil af styrker

Lars Binderup indledte: Vi får for få 1. prioritetsansøgninger. De seneste tre år henholdsvis 44, 36 og 46 ansøgere. Men af de 46 studerende var kun 31 1. prioritet. Når man er nede omkring 30 som 1. prioritet (og i optag)nbegynder det at være bekymrende.

Tim Jensen nævnte, at tallene måske skal ses over en årrække. Det går op og ned, og han ser ingen specifik årsag til, at tallene varierer. Det har de hele tiden gjort i de små tyve år han sammenlagt har været studieleder. Religionsstudier har konstant gjort, hvad man kunne for at tiltrække ansøgere. Undervisere har fx været ude på gymnasierne og holde gratis foredrag for elever for at rekruttere, og man har inviteret klasser og undervisere til hele dage på SDU. Enkelte studerende kan komme og være studerende for en dag. Vi afholder temadage for gymnasielærere fra regionen og hele landet. I år et arrangement fra 9-15 med 35 tilmeldte. Religionslærerforeningen var partner. Vi deltager altid i Studiepraktik (Brobygning) i uge 43 (praktik for gymnasieelever) med ca. 30-40 gæster i 2 dage. Vi deltager aktivt i Åbent Hus for både BA- og Kandidatuddannelserne. Vi gør alt, hvad universitetet beder os gøre endog med stort engagement, og vi gør mere end det. Vi er også fremover parate til samme. Men: al statistik vi har siger, at meget få af dem, der kommer til fx Åbent hus eller Studiepraktik faktisk er blandt dem, der senere søger ind på uddannelsen.

Lars Binderup svarede, at dimensioneringen selvfølgelig har haft betydning for optaget, men at det altid er godt med mange ansøgere, så vi får så bredt et grundlag at optage på baggrund af, da mange ansøgere har lave gennemsnit. Jens Hestbech bemærkede her, at der er to træk ved uddannelsen, som er problematiske: Propædeutikken er for svag, dvs. der udbydes for få sprog også set i forhold til udbud på KU og AU, og religionsdidaktikken, som SDU er særligt stærk i, er ikke synlig nok, og det er en skam. Faget bruges (omtales) jo af både politikere og staten, og det skal tydeliggøres, at faget er præcist så vigtigt, som det siges at være. Præsentationen af uddannelsen gør ikke noget ud af, at man adskiller sig fra andre uddannelser pga. netop religionsdidaktik.

Laura Feldt nævnte, at der nu ligger gode Podcasts, små videoer med fx undervisere der præsenterer sig selv, og peptalks på hjemmesiden, men at de desværre ikke er sænderligt let tilgængelige.

Tim Jensen tilføjede, at vi sammen med Aftagerpanelet har prioriteret at få hjemmesiden gjort mere dynamisk, men at der foreløbig er store begrænsninger for vores muligheder pga. rigide regler for hjemmesiderne på SDU. Tim Jensen og en studerende er tovholdere på projektet, og forhåbentlig får vi snart hul igennem.

Gitte Skov Andersen gav udtryk for, at hun tror det vil have betydning i rekrutteringsøjemed.

Christian Vollmond bemærkede, at de andre universiteter faktisk heller ikke har været særligt gode til at gøre deres hjemmesider indbydende.

Bengt-Ove Andreassen var enig med Tim Jensen i, at konjunkturerne svinger, og at det uheldigvis påvirker økonomien, men at det er vanskeligt at gøre noget ved. Det er svært at finde eksakte årsager til svingninger i optag på Humaniora. Færre studerende betyder færre midler. Et universitet i Bergen har også lavet små videoer af 2-3 minutters varighed om fx feminisme i islam. Vigtigt at få alle informationer om uddannelserne ud.

Lars Binderup oplyste, at man på Tysk-uddannelsen inviterer de lokale gymnasier ind og streamer forelæsninger for dem til gymnasier i bl.a. Jylland.

Laura Feldt mente, at vi må gøre opmærksom på os selv på andre platforme. Alle gymnasieelever, der henvender sig, skal kunne henvises til en video eller lign.

Gitte Skov Andersen syntes godt om initiativ med 'Talking Heads', hvor undervisere kan få mulighed for at tale om deres felt på baggrund af deres store faglige viden.

Christian Vollmond fortsatte: I gymnasierne bruger man meget videoer som "5 skarpe om... fx kristendom", men det koster. Det er også populært at lave interviews, hvor fagperson forholder sig til dagsaktuelle emner af religiøs karakter.

Gitte Skov Andersen tilføjede, at i den nye udgave af *Horisont* forklarer forskere religionsfaglige forhold, og hun betragter den som en vigtig udgivelse.

Lars Binderup fandt det spændende at gøre brug af videoer og internet til at promovere uddannelserne og tilføjede, at Rune Mastrup Lauridsen fra Humanioras Studievejledning generelt er positiv over for at bruge hjemmesiden frem for arrangementer.

Jens Hestbech nævnte tidligere tiders større brug af universitetslærere til efteruddannelse af gymnasielærere, men at markant færre i dag får faglig efteruddannelse, hvilket er et udslag af besparelser.

Lars Binderup fandt det er trist, når vi mangler penge. Efter- videreuddannelse er nemlig en vej til indtægter.

Christian Vollmond foreslog, at man måske skulle fokusere på kursusaktivitet ift. videnskabsteori, som gymnasieelever har svært ved at lære/læse.

Diskussion af Arbejdsformer: Feedback/peer feedback/gruppearbejde/projektorientering

Lars Binderup indledte punktet med at nævne, at der arbejdes med feedback i alle sammenhænge, men at der er mange ting, der tyder på, at der er store potentialer for kvalitetsløft af uddannelser gennem øget feedback.

Christian Vollmond fandt det en svaghed med mangel på feedback. De rigtige akademiske rammer vil kunne styrke oplevelsen af relevans og erhvervelse af faglige kompetencer, evalueringer og peer feedback i opgaveskrivning. Tiltag af den art vil måske også kunne mindske frafald.

Tim Jensen svarede, at Religionsstudier arbejder systematisk med at praktisere og optimere feedback. Caroline Schaffalitzky de Muckadell er en underviser, der arbejder med det til perfektion. De fleste andre undervisere er også opmærksomme på feedback og giver ofte skriftlig feedback på skriftlige opgaver, men at det også skal nævne, at nogen primært har det som et fast tilbud, men at ganske mange studerende ikke benytter sig af tilbud. Han nævnte desuden, at Religionsstudier har været deltager i et stort forsøg med fx inddragelse af instruktører i forbindelse med evaluering og feedback.

Vi har i mange år haft et kursus i Akademisk skriftlighed indlejret 1. semester modul i Religionsrelateret videnskabsteori 1, og i år er det så Laura Feldt, der

med en instruktør står for det i modulet Kristendom 1. Fakultetet har udbudt kurser, der uddanner studerende til at blive instruktører. Det er med andre ord ikke nyt for os, men svært systematisk at opdrage hele årgange til at arbejde på den måde. Vi har tilstedeværelseskrav, mundtlige oplæg og skriftlige opgaver. I den sammenhæng er peer feedback også relevant. Vi vil forsøge at optimere fremover.

Laura Feldt bemærkede, at hun konsekvent arbejder med feedback. Det er inkorporeret i fag med undervisningsdeltagelse.

Christian Vollmond tilføjede, at det nu udrulles i gymnasiet. Dvs. at fremtidige studerende vil være oplært i brugen af feedback, peer feedback og peer grade systemer.

Lise Ribergaard indskød her, at det skema, nogle undervisere bruger, er genialt. Men studerende diskuterer ikke indbyrdes, idet evalueringerne er digitale og anonymiserede.

Tim Jensen: I forbindelse med revision af studieordninger 2020, hvor studerende har ønsket at fremme mulighederne for gruppeeksamener, herunder i sammenhænge, hvor der er skal leveres et produkt, kunne man i processen introducere peer review.

Lars Binderup fandt det interessant og tilføjede for en god ordens skyld, at der altid skal være mulighed for individuelle eksamener

Jens Hestbech nævnte her, at erfaringer fra RUC viser, at der i gruppeeksamener med vejleder kan opstå en enhed, hvor vejleder og studerende er for tæt på hinanden, og censor derfor bliver "den onde".

Lars Binderup svarede, at adspurgte svarer de studerende i mange sammenhænge, at de hverken ønsker peerfeedback eller gruppearbejde. Vi skal måske prøve at finde en form, som de studerende kan lide. Ellers bliver det spildte kræfter. Vi oplever nu, at de studerende, der tager imod feedback, er dem der har mindst brug for det. Vi skal arbejde videre med den model Caroline Schafalitzky de Muckadell bruger. Måske inddrage Universitetspædagogik.

Gitte Skov Andersen var klar over, at de studerende ikke altid vil have fx gruppeeksamen. Men det er vigtigt, at man lærer at samarbejde i uddannelsesforløbet, da det er virkeligheden på arbejdsmarkedet. Man skal lære at arbejde

metodisk med feltarbejdet ved at undersøge virkeligheden sammen. Hun foreslog at inkorporere det i undervisningen. Hun var dog klar over, at de studerende er bange for at blive udstillet, men det er godt, hvis de tør.

Laura Feldt mente, at vi skal differentiere ift., hvor på uddannelsen vi lægger det. De studerende er ikke klar på 1. semester, hvor de ikke har internaliseret det at være studerende.

Jens Hestbech bemærkede, at det har ligget i undervisningen siden folkeskolen og opefter. Hvis vi realiserer det i stort omfang, bliver konsekvensen at universitetet bliver mere skoleagtigt

Gitte Skov Andersen mente, at det er vigtigt at bevare fagfagligheden via Studieordningen, men i faglige elementer, hvor det er relevant, kunne der skrues op for det. Fx når man skal brobygge til arbejdsmarkedet og undersøge virkeligheden.

Bengt-Ove Andreassen var enig i, at de udfordringer der var blevet nævnt, var reelle. Man har i Tromsø arbejdet med det som tilbud og erfaret, at de studerende søger strukturer. Man tilbyder nu et større kursus og er blevet klar over, at formidling er vigtig i den sammenhæng. Vi er blevet mere skoleagtige, arbejder med krav: de studerende skal forholde sig til konkrete opgaver, lære at overholde frister, arbejde med bevidsthed om skriftlighed. På 2. og 3. år arbejder man så med feedback, som har form og indhold, så det bliver en del af bevidstheden, hvad der er vigtigst at give feedback på i teksten. Man skal lære at danne sig et billede af, hvad man tager med. Dilemmaet er, at det er vigtigt, men tager tid. Digitale løsninger kan afhjælpe det noget. Det er en udfordring, hvordan man klarer dette. Skrivekurset er på et bestemt tidspunkt, dvs. der arbejdes ikke kontinuerligt. Det er vigtigt at arbejde med evalueringer, mens de studerende skriver; det skal ske *i* processen fremfor *efter*.

Tim Jensen: "Skolificeringen" – elevgørelsen er allerede en realitet, hvilket også fremgår af baggrundsmaterialet. Studieleder, prodekan og Uddannelsesråd er enige om, at der skal findes en mellemvej. Vi skal blive bedre til at kombinere det universitære med det skoleagtige i forbindelse med introduktion og feedback. De studerende skal kontinuerligt trænes i at blive bedre til at læse tekster analytisk, få fornemmelse af en tekst, blive bedre til at formulere sig, bygge bro mellem de to verdener.

Lars Binderup tilføjede, at Tim Jensen tidligere på et Uddannelsesrådsmøde har haft det relativt ringe niveau for de studerendes skriftlighed som et kritikpunkt. Men forringelsen er nok også en følge af det større antal studerende

på Humaniora – at Humaniora i de senere årtier har taget en større andel af en ungdomsårgang.

Jens Hestbech: I forhold til tekstarbejde gælder det generelt for Humaniora, at vi er truet af hastværk. Det tager tid at redegøre for, hvad der siges i en tekst. Man kunne spørge, om det er rimeligt, at Humaniora skal underkaste sig målbarhedskrav?

Christian Vollmond fortsatte: I forhold til Skolificeringen - elevgørelsen er Bengt-Ove Andreassens eksempler fine. Det er dog ikke kun til fordel for de svageste studerende, men også de stærke kan have gavn af det. Det er helt klart en følge af det større antal optagne på både gymnasier og universiteter. Det er en følge af uddannelsesrevolutionen, der startede i 1970'erne, hvor 5 % af befolkningen fik en akademisk uddannelse, og i 2005 var det 30 % af befolkningen. Det er derfor mennesker med meget forskellige baggrunde, der optages begge steder, og det er en demokratisk udfordring at finde ud af at navigere i de verdener. Og det styres af optag og frafald. På SDU og AAU er ca. 80 % af de optagne fra ikke-akademiske hjem. 47 % er fra hjem med ingen videregående uddannelse.

Laura Feldt mente, at vi skal være stolte over, at SDU har mange mønsterbrydere. Vi skal dog nok være mere eksplicite ift. metode indlæring, hvad gælder fx tekstlæsning.

Lise Ribergaard anerkendte, at studerende i dag har anden baggrund end tidligere, men mener, at vi skal holde den faglige fane højt og ikke indrette undervisningen efter de studerendes ringere faglige udgangspunkt.

Gitte Skov Andersen: Som redaktør for læremidler på danskområdet oplever hun problemet med læsning og skriftlighed. Det er vigtigt med mulighed for fordybelse på universitetet. Læsning og skrivning er afhængig af hinanden. Vi skal italesætte, at fordybelsen er svær at komme frem til. Hjælp til plads til fordybelse skal tilgodeses. Det kan omsættes til innovative ideer: hvad skal jeg bruge? Hvad kommer jeg til at kunne?

Jens Hestbech noterede sig, at SDU her adskiller sig fra de andre universiteter ved at tage spørgsmålet op. En anden trend er dannelsesrenden, både i gymnasierne og på universitetet

Bengt-Ove Andreassen: Det er en udfordring at få løst, hvordan man kan lave en struktur, så vi opnår, at de studerende bliver set og hørt. Ift. skrivning er

det en realitet, at fagligheden sænkes. Mere læring gennem skrivning. Vi oplever, at underviserne er fastlåst i dekonstruktiv tænkning. Vi skal forelægge alt, lave gode forelæsninger – ombyrde. De lærer ikke bare via forelæsninger. Vi har indført tænkeskrivning – men det tager tid. De studerende skal skrive 2-3 sider om fx Koranen som bog på originalsproget, hvordan overleveres den og gøres folkelig. Spørgsmål der bliver relevante i undervisningen. Enkle skriveløvelser kan danne grundlag for undervisningen. Det fungerer rigtig godt, men de studerende forventer forelæsninger.

Tim Jensen nævnte, at alle fag i studieordningen har indskrevet Humaniora-modellens fire rum for læring. Man kan dog spørge, hvem der skal kontrollere, at underviserne kommer igennem dem. Men totalt set sker det. Han var enig med Gitte Skov Andersen i, at faglighed og fordybelse er en forudsætning for at blive klar til arbejdsmarkedet. Hvis man er godt klædt på fagligt, vil man selv kunne se, hvad man kan bruge uddannelsen til. Det, undervisere gør og siger om fx metode, skal dog som nævnt af Laura Feldt, ekspliciteres, og de studerende skal vises relevansen af det i andre sammenhænge. Det er et generelt problem for Humaniora verden over, at man efterspørger tid, men den får vi ikke, da tid koster penge.

Diskussion af Relevans: Gøre mere for at sikre sig relevansen

Lars Binderup: Undervisningsarbejdsmarkedet svinder ind, og vi skal derfor spore de studerende ind på andre områder, så de bliver klar til at søge de ikke-traditionelle områder.

Gitte Skov Andersen var enig med Lars Binderup i, at vi står over for en trussel ift. svindende behov for religionslærere på gymnasierne. Vi skal derfor styrke profileringen af andre karriereveje. Hvordan anvender man uddannelsen? Hvad kan man? Vigtigt at man lærer at anvende digitale værktøjer som er religionsfagligt relevante. Vigtigt at styrke mere praksisorienteret arbejde senere i uddannelsen. Og vi kan med fordel inddrage antropologiske og etnografiske metoder. Praktik er en god måde at møde arbejdsmarkedet på, men der ligger en udfordring i at praktikken er så kort: en praktik af 4 måneders varighed ville betyde, at praktikanten kunne blive mere forbundet med arbejdspladsen. Ved længere praktik kan man søge en anden type virksomheder og bredere ud geografisk.

Lars Binderup: Ift. uddannelse til de kompetencer, der efterspørges, er der planer om flere digitale værktøjer (Digital Humaniora)?

Tim Jensen svarede: Vi har p.t. ingen planer derom. Vi afventer en fakultær udmelding, da vi i undervisergruppen ingen kompetencer har. Katrine Frøkjær Baunvig var en del af Digital Humaniora, men ved hendes afgang, har vi ikke kontakt til udviklingsarbejdet. Men kommer der et tilbud, vil vi selvfølgelig gøre brug af det. Niels Reeh har vist nok en ansøgning inde vedr. Digital Humaniora ift. at "grave" i tekster. Religionsstudier har ikke ressourcer til selv at løfte opgaven.

Lars Binderup: Ift. digitalisering har Humaniora netop nedsat et E-Science-udvalg, som bl.a. skal arbejde med udvikling af et kompetenceudviklingscenter, hvor studerende får tildelt nøglepersoner, som kan hjælpe. Det skal bredere ud, og fakultetet er positive ift. til tiltaget.

Diskussion af Metodekompetencer i uddannelsen – overførbare kompetencer

Lars Binderup: De studerende skal forstå, at deres kompetencer er overførbare: man kan og skal ikke kun arbejde med religion, men det man har lært under uddannelsen skal kunne overføres til andre områder. Ledighed: I 4.-7. kvartal efter dimission modtager 27 % af dimittender fra 2016 ledighedsydelse (omregnet til heltidsledige). Ved ca. 10-12 % bliver uddannelsen dimensioneret. Det er et stort problem med ledighedstallet, men det er dog ikke langt fra SDU-HUM's gennemsnit. Det er et problem, at de studerende for sent i uddannelsen finder ud af, at de ikke skal være gymnasielærere. De skal søge bredere. CMS-kurser, som udbydes af SDU-RIO, er et tilbud på uddannelsen, men det skal måske gøres obligatorisk fremadrettet.

Tim Jensen svarede: Vi har en konstruktion, hvor man under praktik er en dag om ugen på SDU, og hvis man så dertil lægger CMS-kurser bliver det presset. Vi må dog måske gøre CMS obligatorisk, som en nødløsning og evt. hente RIO-folkene ind.

Lars Binderup tilføjede, at SDU-RIO har gode resultater med deres undervisning. De har forsket i kompetenceafklaring og har stor faglig viden, og de arbejder på andre uddannelser bl.a. med at integrere CMS-undervisningen i de fagfaglige fag.

Diskussion af Mere praksis/feltarbejde og Beskæftigelse: Nye arbejdsmarkeder? Nu hvor Religion i gymnasiet er ramt af besparelser

Tim Jensen: I forlængelse af Gitte Skov Andersen ønske om længere praktik, så har vi desværre netop fået ændret vores aftale med de fynske rektorer, der hidtil har været villige til at have studerende i praktik i 8 uger. Nu vil de kun tilbyde 4 uger. Han tilføjede, at hvis studerende finder en praktikplads af 4 måneders varighed, vil de kunne ansøge studienævnet om dispensation, og vi vil være åbne, men det er p.t. et ufravigeligt krav, at den studerende skal være på SDU en dag om ugen til anden undervisning i samme semester. Han nævnte også, at nogle få studerende har haft ønske om at bruge praktik som forberedelse til en forskerkarriere ved fx at 'sidde' hos en enkelt forsker. Men det giver en meget begrænset erfaring, og studienævnet har ikke praksis for at godkende den slags. Praktik skal indebære træning i at samarbejde og være en del af arbejdsmarkedet. Ønsker man en forskerkarriere skal man vælge forskervejen med en Ph.d., som åbner for længere praktik.

Lise Ribergaard indskød her, at hun personligt ikke var så begejstret for praktikken, da hun i forvejen har mange års erfaringer fra arbejdsmarkedet både globalt og lokalt. Hun kunne derfor tænke sig muligheden af at bruge praktikken til at udvikle et 4 ugers kursus for fx sygeplejerske- eller social- og sundhedsstuderende eller færdiguddannede om fx udfordringer ift. patienters religiøse baggrund.

Tim Jensen svarede, at han tager imod alle ansøgninger vedr. praktik, så en ansøgning af den karakter vil også blive behandlet seriøst.

Lise Ribergaard spurgte, hvor der i fremtiden måske kunne være arbejdspladser for religionsstuderende?

Tim Jensen svarede, at han selv i årevis tjente penge på at undervise på fx både Politi- og Sygeplejerskolerne. Det er et spørgsmål om at se og gøre uddannelserne opmærksom på, hvad de mangler fx mhp interkulturelt know-how.

Jens Hestbech: Oplagte arbejdspladser for en religionsuddannet er professionshøjskoler og seminarier; men også mulighed for praktik i ministerierne og på ambassader og fx i Socialstyrelsen.

Tim Jensen mente, at vi har en oversigt over praktiksteder, der ikke er rettet mod Gymnasie-, HF eller Professionshøjskolerne. Det er imidlertid ikke helt nemt at pege på alternative steder, hvor de studerende så måske selv skal op-

dyrke noget, der har med deres religionsfaglighed at gøre. Vi skal finde balancen mellem at klæde dem fagligt på, og få de studerende til at føle sig selv-sikre og i stand til selv at se, hvor de kan bruge deres uddannelse.

Bengt-Ove Andreassen: Religionsstudier er godt sammensat ift. fortid og nutid, men vi skal tænke over, hvordan faglighed og faglig relevans bedst kan synliggøres hele vejen igennem uddannelsen. Men udfordringen er, hvad er 21st Century Skills? Vigtigt at finde ud af for både universiteter og arbejdsmarkedet.

Tim Jensen: Vi er omhyggelige med i studieordningens indledning at beskrive de kompetencer, man opnår som religionsstuderende: ud over at blive generalist på området får man også fx interkulturelle kompetencer. Vores studerende har brug for at opbygge en identitet som religionsstuderende og i forhold til identitetskonstruktion kan vi måske lære af andre, herunder amerikanske universiteter, hvor man bevidst opbygger identitet men også definerer religion bredt - så bredt at de studerende bliver specialister ikke i religion men i identitetskonstruktion.

Christian Vollmond havde været involveret i en konference, hvor han deltog i et panel, der havde til opgave at belyse de generiske kompetencer for de studerende. Evalueringen blandt kandidatdimittender viste, at de oplevede at have fået en bedre forståelse af de erhvervede kompetencer. Det er nok meget vigtigt at få alle undervisere til at være opmærksomme på behovet for italesættelse af kompetencer.

Gitte Skov Andersen: Det projektorienterede forløb er godt, men virker presset pga. af sin korte varighed. Vi skal desuden styrke de erhvervsrettede specialer, hvor man samarbejder med virksomheder.

Diskussion af Center for Oprindelige Folks Religion

Jens Hestbech: Kunne man skaffe indtægter ved at oprette et sådant center? Det virker uklogt ikke at udnytte og bruge en, der er specialist på området (Mikael Rothstein). Han ville forventeligt takke ja til et 5-årigt MSO-professorat. Det ærgrede Hestbech at se, hvor mange EU-midler KU har fået til etablering af center, når SDU har kapaciteten.

Tim Jensen: Mikael Rothstein har haft adskillige ansøgninger om projekter sendt til respektive forskningsråd og fonde. Tim Jensen mente at vide, at Rothstein senest har været i gang med at få penge til noget samarbejde med museer i forbindelse med sit arbejde med oprindelige folk.

Laura Feldt spurgte, hvem vi ville kunne tiltrække til Odense? Der er ingen forskere, der har interesse i et sådant center beliggende her.

Lars Binderup: Det er en ekstremt svær udfordring at finde midler til et sådant center. Søger man til nye satsninger, skal det i dag være umiddelbart samfundsrelevant, og man skal dokumentere employabilitet og nytte. Husk også på, at vi har mistet penge på forskellige områder med omprioriteringsbidraget på 2 % om året i 5 år – oveni dimensioneringen.

Diskussion af frafald

Laura Feldt: Studienævnet skal gøre noget for at skabe en fællesskabsfølelse, noget sammenholdsskabende for at mindske frafald. Skabe et fagligt miljø, der kan udvikle denne følelse af identitet, jf. Tim Jensens henvisning til hvad man fx gør på University of Alabama og til planer om dynamisk hjemmeside.

Gitte Skov Andersen mente, at det (fællesskabsfølelsen) helt klart er vigtigt for fastholdelsen.

Tim Jensen bemærkede, at der er lavet studiezone på SDU, men ikke noget der styrker det fagfaglige miljø.

Lise Ribergaard savnede også noget identitetsskabende. Man vandrer rundt til undervisning forskellige steder. Lise Ribergaard aner ikke, hvem der er på uddannelsen. Hun er på 4. semester og oplever ikke noget fællesskab. Hun forstår godt, hvis unge studerende falder fra. De er måske flyttet til byen, det opleves ensomt at bo et nyt sted og at færdes på campus, hvis ikke man er en del af et fællesskab.

Henvendt til Tim Jensen: Studerende falder ikke fra, fordi der er undervisere, der ikke vil imødekomme de studerende, fordi de er på et andet fagligt niveau. Underviserne har en særlig opgave med at hjælpe de studerende. De studerende falder fra, fordi de ikke får hjælp til at forstå.

Diskussion af Propædeutik. For smal – fjernundervisning – Tilvalgsudbuddet

Jens Hestbech: Anser som nævnt propædeutik-udbuddet for at være for svagt på SDU.

Tim Jensen: Vi er et mindre universitet. Vi udbyder ikke længere arabisk og hebraisk og sanskrit. Det viste sig helt urentabelt. Studerende faldt fra og uddannelsen blev meget forlænget. Instituttet ville ikke betale eksterne undervisere, og brugte vi VIP kunne de ikke undervise i meget andet. Vi satsede derfor i mange år på norrønt. Det har dog været meget vanskeligt at finde kvalificerede undervisere og p.t. har vi ingen. Vi udbyder nu latin og græsk, med stor succes. Underviser har produceret flere bøger om romersk religion og de studerende er p.t. tilfredse.

Jens Hestbech forstod problemstillingen.

Diskussion af Religionsdidaktikkens rolle nu og fremover

Jens Hestbech: Det gør ondt, at religionsdidaktikken ikke er særlig synlig på trods af at det har været et flagskib for SDU og Religionsstudier.

Tim Jensen var enig. Det lå der fra Knud Rendtorffs tid, og han selv har videreudviklet det både hvad angår undervisning og forskning. Han selv regnes for førende internationalt på feltet. Og nu står vi her, hvor der ikke er nogen til at føre det videre.

Herefter gled diskussionen over til det generationsskifte Religionsstudier står overfor, da Lars Binderup spurgte, hvor uddannelserne står om 3-4 år? Er det kun det basale, der kan undervises i? Han fik lyst til at provokere lidt: kunne man analysere kompetencerne og se på behovene? Altså Reverse Engineering: indrette os efter behovet, og finde ud af, hvordan vi kan imødekomme behovet. Vi har en vis forskningsformåen.

Christian Vollmond: Det har vi diskuteret enormt meget i Aftagerpanelet. Vi har her en meget god uddannelse med kvalitet, en studieordning der balancerer fint mellem specifik viden, generalistkompetencer og metodiske redskaber.

Gitte Skov Andersen tilføjede, at hun var enig. Vi skal arbejde med branding af uddannelsen. Der må bl.a. kunne laves link til Aftagerpanelets små videoer. Måske inddrage journalistikken. Uddannelserne har det hele, inkl. udlandsophold. Fint gennemtænkt, herunder en god overgangsfase og stærk forskningsbaseret. Men uden Tim Jensen vil didaktikken uden tvivl blive nedtonet. Det

bliver et stort tab, og der ligger fortsat mange udviklingspotentialer i studieordningen.

Laura Feldt takkede for disse ord og glædede sig over, at vi har en humanistisk uddannelse, der kobler til gymnasiet. Og som svar til Lars Binderup, at vi skal gøre os synlige og arbejde for en styrkelse af overgangen til arbejdsmarkedet.

Tim Jensen: Der mangler nok en større grad af strategitænkning ift. det ønskede generationsskifte, som medfører, at Mikael Aktor ophører ultimo 2020 og Tim Jensen med udgangen af 2021. Herefter kan nye og yngre kræfter komme til. Det er godt nok og måske også ok, at der fremadrettet satses bredt ift. komparativ religionsvidenskab. Men det havde nok været godt, hvis ledelsen i endnu højere grad havde drøftet fx fremtiden for religionsdidaktik. Mister man med det og Tim Jensen et unikt internationalt netværk og perspektiv?

Desuden: I 2021 vil der være 5 ansatte. Vi har haft overskud på uddannelsesregnskabet, fordi der har været en del deltidsundervisere inde på uddannelsen.

Desuden: Svært at finde afløser for Caroline Schaffalitzky de Muckadell til varretagelse af den religionsfilosofiundervisning Religionsstudier også har satset på.

Lars Binderup foreslog, at den religionsdidaktiske profilering måske kunne fortsætte på lavt blus og kunne reddes i en eller anden form.

Laura Feldt: Uddannelsen vil se anderledes ud i fremtiden. Vi må omprofilere os ift. de andre (religions)uddannelser. Det er godt med et bredt opslag til ledige stillinger. Vil være svært at tiltrække ansøgere, hvis der søges for smalt.

Lars Binderup kunne bekræfte, at den stramme økonomi (jf. ovenfor) bestemmer, hvordan der ansættes og tilrettelægges undervisning: der vil derfor fremadrettet være flere af vores uddannelser, der har færre undervisere. I forbindelse med Uddannelsesberetningen nævntes det kort; men strategiledelse ved institutleder og prodekanen for uddannelse hører til to forskellige strenge, og de taler måske ikke godt nok sammen. Ansættelsesstrategi og faglig profilering hører traditionelt klart under institutlederstrengen.

Bengt-Ove Andreassen tilføjede, at de har oplevet det samme på enkelte institutter, at små studier lægges sammen: arkæologi, historie og religion. Spørger

til, hvem der vil varetage Tim Jensens område, når han går af? Et område der mere end nogensinde er aktuelt. Han finder det trist, at der ikke ligger en strategi for fremtiden. Hvordan bliver profilen så? Hvordan vil man profilere sig til fagmiljøet? Hvem kan udvikle?

Tim Jensen svarede, at han i al beskedenhed sagt nok har været en god entreprenør og god til at fremme Religionsstudier og Religionsvidenskab både på SDU, nationalt og internationalt. SDU og Religionsstudier må finde ud af, om de vil finde en, der vil overtage det 'job', eller om man udvikle på andre fronter og måder.

Vi må, sagde han, videre, fastholde de klassiske dyder, og også derigennem kvalificere de studerende til selv at finde deres plads på arbejdsmarkedet. De skal rustes til at se, hvordan de kan bruge deres religionsfaglige viden og kompetence i samspil med generalistkompetencer ift. samfundsudviklingen. Han mente også, Religionsstudier skulle sikre sig, at alle forskere uanset hvor internationalt kendte og orienterede de måtte være, fortsat skulle være dygtige og afholdte undervisere.

Lise Ribergaard gav her udtryk for, at hun var meget overrasket over, hvor tæt de studerende er på underviserne/forskerne, og fandt det meget positivt.

Tim Jensen bemærkede, at det er vigtigt, at de studerende kan sætte pris på underviserens forskelligheder.

Laura Feldt tilføjede, at vi underviser i noget, de andre universiteter ikke har: Religionsfænomenologi og populærkultur og medier. Tre kan undervise i dette, og vi håber, at det bliver muligt at få Caroline Schaffalitzky de Muckadell tilbage i undervisningen.

Gitte Skov Andersen udtrykte sin bekymring for fremtiden og mente, at det vil få betydning for uddannelserne fremadrettet, når to så stærke og bærende profiler som Tim Jensen og Mikael Aktor forsvinder. Hun bemærkede, at der tilsyneladende ikke har været tænkt langsigtet i forhold til den fremtidige situation.

Tim Jensen orienterede om, at det ikke er prodekanen, der ansætter, men institutleder, og at vi kan risikere, at uddannelser på fakultet må lukke på grund af faldende antal studerende. Mens den tænkte strategi for Religionsstudier er at yderligere styrke sammenlignende religionsstudier, hvor alle skal kunne

undervise i alt, altså besidde generalistkompetencer, er strategi for overlevelse på institut og fakultet samlæsning mellem flere fag, så undervisere kan bruges på tværs af uddannelser.

Lars Binderup kunne bekræfte, at SDU kan blive tvunget til at skære i antallet af uddannelser, men pointerede at nedlæggelse af uddannelser og indsnævring af uddannelsesporteføljen ikke er en god ting. Det er pt. fakultetets strategi at fastholde den nuværende gymnasierettede portefølje. En evt. nedlæggelse vil give udfordringer ift. tilvalg og gymnasiekombinationerne.

Laura Feldt og Tim Jensen lovede at arbejde med udfordringerne ift. religionsdidaktik og tale med institutleder om strategien for uddannelserne i forbindelse med generationsskiftet og en heraf forventelig ny profilering.

Lars Binderup sluttede herefter mødet af med at takke eksperterne og de øvrige deltagere for et spændende og anderledes møde, idet dette møde tog udgangspunkt i de fokusområder, eksperterne havde udvalgt og ikke var en slavisk gennemgang af SWOT-analysen, hvilket han fandt meget inspirerende.

Det var hans oplevelse, at alle var blevet hørt, og det glædede han sig over. Han tilføjede, at det er Humanioras holdning, at vi skal udnytte eksperternes faglige kompetencer.

Tim Jensen tilføjede også sin tak for eksperternes engagement og indsats.